

Boenden till våldsutsatta

Kartläggning av insatser i Uppsala län

Insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende – kartläggning i Uppsala län

Författare: *Sanaz Charbaf, SWECO*

Du hittar rapporten som pdf-fil
länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/uppsala

Innehåll

Genomförande	4
Bakgrund	4
Syfte	4
Metod och avgränsningar	4
Kommuners tillgång till skyddat boende	5
Tillgång till skyddat boende varierar utifrån behov	5
Kvaliteten på skyddat boende varierar	9
Kommunernas insatser	10
Insatser för att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende	10
Insatser från andra aktörer	13
Boendeinsatser till den som utsatt närstående för våld	14
Samverkan	15
Samverkan genom 2 a kap. 8 § (2) SoL	16
Extern samverkan	18
Hinder och utmaningar i arbetet	19
Våldsutsatta med skulder	19
Våldsutsatta med medföljande barn	20
Våldsutsatta i hederskontext	21
Samverkan och resurser	22
Nationell bostadsbrist och förlängda placeringar	22
Framgångsfaktorer och goda exempel	23
Fortsatt kontakt under placering	23
Samverkan i hela kedjan	24
Länsstyrelsens avslutande kommentarer	24

Genomförande

Bakgrund

Länsstyrelserna har fått i uppdrag av regeringen att genomföra en kartläggning av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende. Uppdraget är en del av regeringens åtgärds paket för att intensifiera arbetet mot mäns våld mot kvinnor.

Syfte

Syftet med kartläggningen är att öka kunskapen om kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende. Kartläggningen syftar också till att lyfta civilsamhällets erfarenheter samt kommuners samverkan med privata och kommunala hyresvärdar. Kartläggningen ska även belysa eventuella omständigheter eller förutsättningar för personer som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck. Kartläggningen syftar slutligen till att belysa kommuners insatser utifrån ett barnrätts-, funktionshinder- och hbtqi-perspektiv.

Metod och avgränsningar

Sweco har fått i uppdrag av Länsstyrelsen Uppsala län att kartlägga Uppsala läns kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende. Kartläggningen för Uppsala län har genomförts under perioden oktober 2021 till och med januari 2022. Det kvalitativa underlaget för kartläggningen består av 27 intervjuer med aktörer från socialtjänst, kvinnojourer, privata och kommunala fastighetsbolag samt aktörer på regional nivå. Intervjupersonerna utgörs av strateger, socialsekreterare, samordnare samt chefer från enhetsnivå till verkställande nivå. Samtliga kommuner i Uppsala län är representerade i den kvalitativa datainsamlingen.

Intervjuunderlaget redovisas med hänsyn till intervjupersonernas anonymitet och utelämnar därmed namn på kommunerna och andra verksamhetsnamn. Kommunerna i länet redovisas istället utifrån två kategorier: större kommuner (vilka innefattar två kommuner) och mindre kommuner (vilka innefattar sex kommuner).

Den kvalitativa kartläggningen kompletteras med kvantitativa data genom två enkäter från SKR och Socialstyrelsen. SKR:s enkät från 2021 syftar till att belysa socialtjänstens insatser inom bland annat verksamhetsområde våld i nära relationer. Underlaget berör insatser inom våld i nära relationer mellan 2016–2020. Enkätresultaten för Uppsala län presenteras på aggregerad nivå. Sex av åtta kommuner har svarat på enkäten. De kommuner som ej svarat på enkäten är mindre kommuner. Socialstyrelsens enkät från 2019 syftar till att kartlägga skyddade boenden i Sverige. Enkätresultaten för Uppsala läns skyddade boenden presenteras på aggregerad nivå.

Kommuners tillgång till skyddat boende

Tillgång till skyddat boende varierar utifrån behov

Majoriteten av länets kommuner upplever tillgången till skyddat boende som tillfredsställande utifrån de våldsutsattas skyddsbehov. I diagrammet nedan redovisas vilka typer av skyddade boenden som länets kommuner har använt för placeringar mellan år 2016–2020.¹ Samtliga kommuner har placerat våldsutsatta kvinnor på skyddade boenden. Därefter följer placeringar på skyddade boenden med kompetens om hedersrelaterat våld samt tillgänglighetsanpassade skyddade boenden. Fyra av sex kommuner, 67 procent, har placerat på skyddat boende för våldsutsatta påverkade av alkohol och droger. Resultatet ska dock tolkas med försiktighet eftersom underlaget enbart inkluderar kommuner som *har* genomfört insatser. Två kommuner har inte svarat på enkäten och är därför inte inkluderade i analysen. Kommuner som har svarat ”vet ej” räknas som bortfall i respektive fråga.

Figur 1 Kommuner som har placerat på skyddat boende till våldsutsatta eller en lokal variant av en sådan insats. Antal svarande: sex kommuner.

Kommunernas upplevelse av tillgången på skyddade boenden utifrån kompetens inom exempelvis hot- och riskbedömning eller våld varierar dock. En intervjuperson menar att våldsutsatta sällan behöver skyddsplacering enbart utifrån skyddsbehov, utan att det snarare är så att våldsutsatta ofta behöver kvalitativt stöd i form av stödsamtal av personal på det skyddade boendet. Det ställer krav på personalens kompetens, vilken intervjupersonerna upplever som varierande. En intervjuperson från en större kommun berättar:

¹ SKR (2021). *Kartläggning av socialtjänstens insatser*.

”Det största problemet är inte att det inte finns skyddade boenden att välja på. Det svåra är att säkerställa kvaliteten.”

De flesta kommunerna upplever även svårigheter att erbjuda skyddade boenden till våldsutsatta med stödbehov utöver våldsutsattheten. Det kan exempelvis innebära våldsutsatta med intellektuell funktionsnedsättning, våldsutsatta HBTQI-personer eller våldsutsatta som även är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. I dessa fall ställs ännu högre krav på kompetens, vilket minskar urvalet av skyddade boenden enligt intervjupersonerna.

Våldsutsatta i hederskontext

Våldsutsatta som även är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck har oftast fler än en förövare. Det ställer krav på noggrann handläggning gällande den våldsutsattas nätverk enligt en intervjuperson. Det är exempelvis viktigt att placeringen genomförs på en ort där familj eller släkt inte är närvarande eller på skyddade boenden med starkt skalskydd. Även kompetensen hos personalen är av stor vikt vid placering. En intervjuperson från en mindre kommun berättar om svårigheterna att hitta skyddade boenden där personalen har spetskompetens:

”Det är lite svårt att hitta såna skyddade boenden... Vi får utgå från officiell information om vi inte har kunskap om boendet sen tidigare. Det står kanske att det finns kompetens, men det har inte alltid efterlevts eller funkat optimalt. Man tar alltid en risk när man placerar på det sättet.”

Det framkommer även i intervjuer med flera kommuner att kunskapsnivån inom socialtjänsten är varierande gällande målgruppen våldsutsatta i hederskontext. Flera intervjupersoner efterfrågar kompetenshöjande insatser och uttrycker svårigheterna i att hantera ärenden med hedersproblematik. En socialsekreterare från en mindre kommun berättar:

”Min generella uppfattning av hedersvåld är att placeringen sällan blir bra. Ofta återvänder personen, som om nätet runt om personen är för starkt och drar tillbaka. Det kan vara så redan innan placering. Jag har haft ärenden där vi haft barn och mamma på socialtjänst och väntat på att skyddade boendet ska hämta dem. Samtidigt ringer släktingar till barn och mamma. Det slutar med att de går tillbaka till mannen.

Vi vet inte alls hur man ska jobba i de ärendena. Vi hade behövt mer kompetens i den frågan. Till exempel hur klienten upplever det, vad de har för motivation och drifter som man bör bemöta. Våra utbildningar och idén av en våldsutsatt utgår från en helt vanlig etnisk svensk kvinna med etnisk svensk man som slår henne.”

Samtidigt berättar flera intervjupersoner att denna målgrupp ofta behöver placeras längre tidsperioder på det skyddade boendet. De behöver även byta placering oftare. Denna uppgift

bekräftas även av en kvinnojour i länet med god kunskap om målgruppen. Våldsärenden i hederskontext är även mer resurskrävande jämfört med andra våldsärenden och det lyfts som en försvårande faktor enligt flera intervjupersoner.

Våldsutsatta med aktivt beroende eller missbruk

Vidare lyfts våldsutsatta med ett aktivt beroende eller missbruk genomgående i intervjuerna som en särskilt svår målgrupp att arbeta med. Detta beror på att många skyddade boenden kräver drogfrihet och nykterhet hos de våldsutsatta. Av elva skyddade boenden i Uppsala län tar 27 procent av dessa emot personer med missbruks- eller beroendeproblematik, enligt Socialstyrelsens enkät från 2019. Det är dock över rikssnittet som ligger på 22 procent.²

Flera intervjupersoner i kommunerna beskriver en motstridig situation där våldsutsattheten bidrar till missbruk, men att missbruket hindrar dem från att kunna placeras på skyddat boende. Två kvinnojourer i länet berättar i intervjuer att de inte tar emot målgruppen eftersom de inte har personal dygnet runt på boendet samt att den våldsutsatta kan riskera säkerheten för övriga placerande på boendet. Kvinnojourerna uppger dock att de kan göra undantag och individuella bedömningar när det gäller personer som inte är i aktivt missbruk.

I ärenden där den våldsutsatta har ett aktivt missbruk berättar en intervjuperson från en mindre kommun att en missbrukshandläggare tar emot ärendet. Den våldsutsatta kan då placeras på skyddade boenden, men placering sker oftare på stödboenden eller HVB-liknande boenden som kan hantera frågan. En intervjuperson från en annan mindre kommun berättar att våldsutsatta med missbruk placeras på missbruksboenden som riktar sig till kvinnor. I intervjuerna anges återkommande att kommuner placerar individer ur denna målgrupp på boenden som riktar sig särskilt till personer med missbruksproblematik samt att våldsutsattheten hanteras genom dessa boenden.

Våldsutsatta män och HBTQI-personer

Generellt upplever intervjupersoner från de aktuella kommunerna att det inte finns särskilda svårigheter med att placera våldsutsatta HBTQI-personer på skyddade boenden. En intervjuperson berättar att HBTQI-certifierade skyddade boendena kan säkerställa att kunskap och kompetens om målgruppen finns på plats.

Tillgången till skyddat boende för våldsutsatta män är däremot generellt låg, enligt intervjupersoner från kommunerna. Detta uppges dels bero på att många skyddade boenden enbart tar emot kvinnor, dels för att män generellt sett har svårare för att ta emot stöd och söka hjälp som våldsutsatt.

Våldsutsatta med fysisk eller intellektuell funktionsnedsättning

För våldsutsatta med fysisk funktionsnedsättning upplevs tillgången till skyddade boenden som

² Socialstyrelsen (2019). *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*.

varierande. Enligt en intervjuperson kan fysisk tillgänglighet vara enkelt att tillgodose såvida det inte kräver stora ingrepp i den fysiska miljön. Behov av fysisk tillgänglighet ställer inte samma krav på personalens kompetens som exempelvis tillgänglighet för personer med intellektuell funktionsnedsättning, enligt intervjupersonerna. Därmed menar de att det är enklare att hitta en placering på skyddat boende för personer med fysisk funktionsnedsättning än vissa andra funktionsnedsättningar.

Flera intervjupersoner lyfter att det krävs högre kompetens hos personal som möter våldsutsatta med intellektuell funktionsnedsättning. En intervjuperson menar att personalen exempelvis behöver kunna stödja målgruppen för att förstå sin hotbild. Stödet kan handla om hur den våldsutsatta bör skydda sig själv, även efter tiden på det skyddade boendet. Om psykisk ohälsa finns med i bilden är det viktigt att personal på det skyddade boendet har tillräcklig kunskap inom området. Dåligt mående kan enligt intervjupersonen leda till riskabelt beteende där den våldsutsatta eventuellt slutar bry sig om sin egen säkerhet. En intervjuperson lyfter att våldsutsatta med allvarlig psykisk ohälsa är svåra att placera eftersom personerna kan vara i behov av placering med särskilt fokus på psykisk ohälsa i kombination med skydd. En intervjuperson från en mindre kommun berättar om en placering där den våldsutsatta hade psykiatriska problem men även missbruksproblem:

”Vi har haft ett ärende med omfattande psykiatrisk problematik och missbruk. Dessa komplexa ärenden, där det finns många komponenter, är jättesvåra. Men i det fallet löste det sig att personen hamnade på LSS. Då dämpade sig missbruket faktiskt. Det går hand i hand, går inte att särskilja från varandra.”

Sammantaget vittnar intervjupersonerna om att ärenden där den våldsutsatta har särskilda behov utöver våldsutsattheten ofta kräver särskild kompetens hos personalen på det skyddade boendet. Det kan försvåra placeringar då urvalet av skyddade boenden minskar.

Landsbygds- och storstadsperspektiv

Vidare upplevs tillgången till skyddat boende utifrån ett landsbygds- och storstadsperspektiv som varierande hos intervjupersonerna. Intervjupersoner från större kommuner menar att det kan vara aktuellt att placera våldsutsatta inom kommunen beroende på hotnivån, medan vissa intervjupersoner från mindre kommuner berättar att de aldrig placerar inom kommunen eftersom placeringen kan riskera att röjas.

En intervjuperson från en mindre kommun problematiserar tillgången till skyddat boende ur ett landsbygdsperspektiv och berättar att kommunens bristande kollektivtrafik försvårar för de våldsutsatta att ta sig till det skyddade boendet. Samtidigt kan kommunens geografi istället försvåra för våldsutövaren att leta upp den våldsutsatta:

”Det är ett problem att få dit personerna. Många har inte egen bil. Det finns även risk med bilens GPS-sändare. Kollektivtrafiken brister också, så vi får ofta

skjutsa. Kanske möter skyddade boendet oss halvvägs. Men det kan vara 1,5 dags körning för att få iväg våldsutsatta.

Men det finns också fördelar med geografiska läget, det är svårare att leta upp människor här. Vi måste utöka vårt geografiska område så mycket. Så personen som letar efter de vi placerar har det svårare. Finns inga naturliga ställen att kolla på först, till exempel har vi inga förorter/närmsta stad.”

Kvaliteten på skyddat boende varierar

Intervjupersoner från Uppsala läns kommuner upplever generellt att kvaliteten på de skyddade boendena varierar. Flera kommuner berättar att det är svårt att säkerställa om ett skyddat boende genomför de krav som kommunen ställer vid en placering. Kravet på boendet kan exempelvis innebära att de ska hjälpa de våldsutsatta att söka stadigvarande boende. Placeringar med stora geografiska avstånd försvårar ytterligare för kommunerna att följa upp det skyddade boendets arbete. En intervjuperson menar att det vilar ett allt för stort ansvar på enskilda socialsekreterare att kvalitetsgranska och följa upp ifall det skyddade boendet genomför uppdraget enligt plan. En intervjuperson från en större kommun berättar:

”Det ser olika ut. Jag har pratat med kommunerna [i länet] och många uttrycker ett missnöje. Man får inte alltid det man har avtalat med skyddade boenden, vilket man märker efter ett tag. Man behöver testa sig fram genom att sätta en person på skyddat boende. Det finns missnöje kring vad stödet som personen får innebär, till exempel hjälp med kontakt med myndigheter... Man kanske inte får stöd att bli självständig.”

En annan intervjuperson från en mindre kommun berättar:

”Man köper lite grisen i säcken. Och vi måste gå efter pris. Ibland får man jättekompetent personal, ibland inte alls.”

De kommuner som har ramavtal och som har upphandlat skyddade boenden upplever dock att de har större kontroll över kvaliteten och vilka behov de skyddade boendena kan tillgodose. Det innebär att kommunerna exempelvis kan säkerställa att kompetens inom hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk eller olika former av funktionedsättningar finns hos personalen på upphandlade skyddade boenden.

Intervjupersoner från kommuner som saknar ramavtal, och som behöver söka efter skyddade boenden när behov uppstår, upplever sig ha mindre kontroll över i vilken utsträckning olika behov kan tillgodoses. I ärenden där våldsutsatta har särskilda behov utöver våldsutsattheten är det svårt att säkerställa att de skyddade boendena besitter kompetensen, enligt intervjupersoner från flera kommuner. En intervjuperson berättar:

”Utan ramavtal så är det svårare att placera. Om man behöver placera snabbt hinner man inte kolla om de har fått anmärkning hos IVO.”

För att kunna säkerställa kvaliteten, och att våldsutsatta får sina behov tillgodosedda, önskar flera intervjupersoner att skyddade boenden blir tillståndspliktiga. Idag kan exempelvis ett skyddat boende innebära allt från en professionell verksamhet med dygnet-runt-bemannning av kompetent personal till ett vandrarhem med kameraövervakning som saknar meriterad personal, enligt en av intervjupersonerna.

Kommunernas insatser

Insatser för att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende

Flera intervjupersoner från länets kommuner berättar att de har möjlighet att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende inom kommunen. Kommunerna som har möjlighet att stödja våldsutsatta till stadigvarande boende uppger att de har god samverkan med sitt kommunala bostadsbolag, vilka tilldelar socialtjänsten lägenheter utifrån särskilda bestämmelser. Socialtjänsten kan då genom sociala kontrakt hyra ut en lägenhet till den våldsutsatta. Ofta kan den våldsutsatta efter en viss tid, från sex månader till två år, ta över kontraktet såvida det inte finns betalningsanmärkningar, skulder eller andra anmärkningar. Flera intervjupersoner berättar att särskild hänsyn tas till barnfamiljer vid tilldelning av sociala kontrakt. En intervjuperson från en mindre kommun berättar:

”Vi beviljar jourlägenhet om de [våldsutsatta] kan bo kvar i kommunen. Vi gör en riskbedömning ifall de ens kan bo i kommunen och i så fall vilken ort som är lämplig. Vi har en överenskommelse med allmännyttan och privata hyresvärdar. Om de bor i lägenheten sex månader utan problem med inbetalning eller störning får de ta över kontraktet.”

En intervjuperson från en annan mindre kommun berättar att de inte samverkar med det kommunala bostadsbolaget eftersom de inte placerar våldsutsatta inom kommunen. Däremot sker samverkan ifall kommunen tar emot ärenden från andra kommuner:

”Om vi tar emot ett ärende kan vi ordna boende genom kommunala bostadsbolaget. Vi har ingen kvot, vi lyfter bara luren och säger ”hej, vi behöver en lägenhet”. Vi tecknar andrahandskontrakt så den våldsutsatta på sikt kan ta över kontraktet.”

En intervjuperson från en större kommun uppger att socialtjänsten har utslussningslägenheter som den våldsutsatta kan bo i efter vistelse i skyddat boende inom kommunen. Syftet med utslussningslägenheterna är bland annat att förhindra hemlöshet efter utskrivning från skyddat boende eller att den våldsutsatta går tillbaka till det gemensamma boendet med våldsutövaren. Utslussningslägenheterna syftar även till att minska vistelsetiden på skyddat boende och skapa utrymme för den våldsutsatta att söka stadigvarande boende och fortsatt kunna ta del av stöd

från kommunen. Om den våldsutsatta har skulder som försvårar sökandet av stadigvarande boende, vilket det enligt en intervjuperson ofta gör som en direkt följd av våldet, kan den våldsutsatta ansöka om socialt kontrakt.

Sociala kontrakt är biståndsprovade inom socialtjänsten och beviljas personer som av sociala och ekonomiska skäl saknar boende eller riskerar att bli av med sitt boende, uppger en intervjuperson. Samtidigt ska man, för att kunna beviljas bistånd, ha speciella svårigheter eller nedsättningar som påverkar förmågan att på egen hand ordna boende. Efter en viss tid kan hyresvärden, i detta fall det kommunala bostadsbolaget, godkänna hyresgästen att ta över kontraktet om allt fungerar väl och personen exempelvis saknar skulder. En intervjuperson berättar att det sällan ”räcker” att vara våldsutsatt för att beviljas sådant bistånd i kommunen. En annan intervjuperson problematiserar målgruppen utifrån de våldsutsattas perspektiv:

”Det kommunala bostadsbolaget borde ha förtur genom den vanliga kön till våldsutsatta som ändå är kreditvärda. Kvinnorna behöver inte alltid bistånd, utan de behöver bara bostad snabbt.”

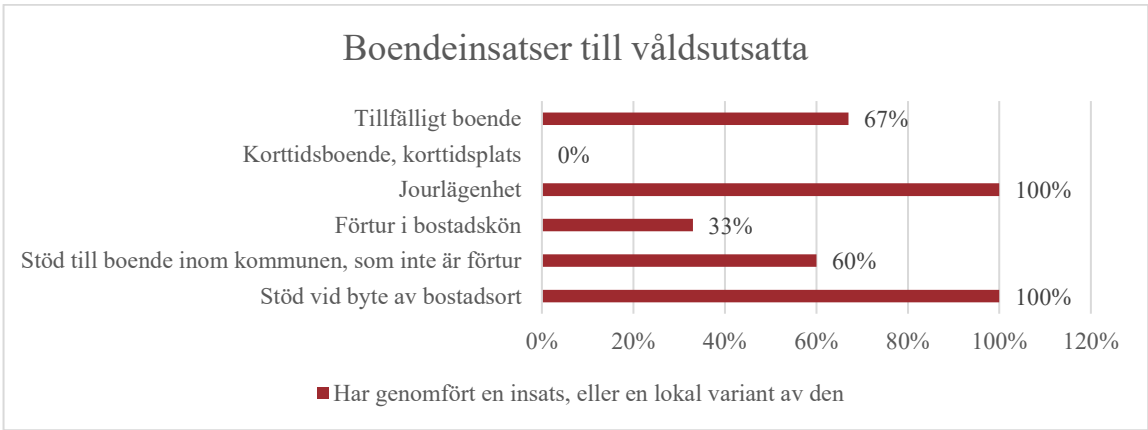
De kommuner som kan hjälpa våldsutsatta till stadigvarande boende menar dock att stödet sällan är aktuellt då målgruppen ofta behöver flytta från kommunen. Detta gäller inte minst länets mindre kommuner. Ärenden där den våldsutsatta behöver flytta från kommunen kräver istället samverkan med exempelvis socialtjänst, skyddade boenden och hyresbolag utanför kommunens gränser för att kunna stödja den våldsutsatta till stadigvarande boende. En intervjuperson från en mindre kommun berättar att kommunen hanterat behoven av samverkan genom att upprätta en handlägggarroll inom socialtjänsten som enbart fokuserar på att hjälpa den våldsutsatta söka stadigvarande boende utanför kommunen. Tjänsten skapades eftersom kommunen upplevde brister i de skyddade boendenas arbete med att stödja den våldsutsatta med att söka stadigvarande boende.

I Uppsala läns regionala bostadsmarknadsanalys från 2021 redovisas vilka personer/hushåll som har fått förtur i länets kommuner under år 2020. I rapporten beskrivs att ”med kommunal förtur avses att vissa hushåll som uppfyller särskilda kriterier får gå före andra i en kö till permanent bostad med förstahandskontrakt” (s. 73). Tabellen visar om kommunerna under 2020 har gett förtur till personer i behov av skyddat boende eller till kvinnor utsatta för våld av närstående. Majoriteten av kommunerna har inte gett någon förtur under 2020.

Kommun	Enköping	Heby	Håbo	Knivsta	Tierp	Uppsala	Älvkarleby	Östhammar
Kommunen har inte gett någon förtur under 2020		X	X		X	X	X	
Personer i behov av skyddat boende				X				
Kvinnor utsatta för våld av närstående	X			X				

Tabell 1 Kommuner som under 2020 gett förtur till personer/hushåll utifrån våldsutsatthet, Uppsala läns regionala bostadsmarknadsanalys, 2021. Tabellen är bearbetad och att endast ett urval av svarsalternativen visas. Östhammar kommun har angivit att de gett förtur till anvisade nyanlända personer.

I diagrammet nedan redovisas vilka typer av boendeinsatser som kommunerna i Uppsala län har beviljat mellan år 2016–2020.³ Samtliga kommuner i studien har beviljat jourlägenhet eller stöd vid byte av bostadsort till den våldsutsatta. Inga kommuner har erbjudit korttidsboende eller korttidsplats. Två kommuner, alltså 33 procent, har erbjudit förtur i bostadskön. Resultatet ska dock tolkas med försiktighet eftersom underlaget enbart inkluderar kommuner som *har* genomfört insatser. Två kommuner har inte svarat på enkäten och är därför inte inkluderade i analysen. Kommuner som har svarat ”vet ej” räknas som bortfall i respektive fråga.

Figur 2 Kommuner i Uppsala län som har genomfört en boendeinsats till våldsutsatta eller en lokal variant av en insats. Antal svarande: sex kommuner.

Intervjupersoner från kommuner som inte erbjuder särskilda insatser för att hjälpa våldsutsatta ordna stadigvarande boende inom kommunen berättar att det beror på flera skäl. Exempelvis har kommunen inte lägenheter att erbjuda, bostadsbolagen i kommunen har inte förtur för våldsutsatta eller så finns det inte samverkan inom kommunen med syfte att stödja våldsutsatta att ordna stadigvarande boende.

³ SKR (2021). Kartläggning av socialtjänstens insatser.

Våldsutsatta som har stödbehov utöver våldsutsattheten har dock möjlighet till individuellt behovsprövade insatser, berättar flera intervjupersoner. En intervjuperson från en större kommun berättar exempelvis att ifall den våldsutsatta har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och missbruk finns fler möjligheter att få insatser kopplat till stadigvarande boende. Det kan i dessa fall vara enklare att få socialt kontrakt. Samma intervjuperson problematiserar möjligheten till stöd inom kommunen:

”De som har svårast är de som varit välfungerade innan våldsutsattheten. De har inte rätt till samma stöd.”

Flera intervjupersoner bekräftar resonemanget. En intervjuperson från ett fastighetsbolag i länet menar att kvinnor och barn tappas bort i arbetet där ”man exempelvis måste ha psykiska problem och/eller missbruk för att få en lägenhet”. En kvinnojour berättar att erfarenheten av sociala kontrakt inom en kommun är att dessa inte tilldelas våldsutsatta såvida ärendet inte innefattar ett nästintill dödligt våld och där förövaren är fälld eller dömd. Intervjupersonen menar att kedjan från skyddat boende till stadigvarande boende inte fungerar.

Insatser från andra aktörer

De kommuner som inte har möjlighet att stödja den våldsutsatta till stadigvarande boende ger i majoriteten av fallen det i uppdrag till andra aktörer, det vill säga skyddade boenden. Detta gäller främst i ärenden där den våldsutsatta behöver lämna kommunen, berättar intervjupersonerna. Det beror på att det skyddade boendet i vistelsekommunen ofta har mer kunskap om den lokala bostadsmarknaden än bostättningskommunen. I intervjuerna framkommer dock delade meningar kring huruvida de skyddade boendenas uppdrag att stödja till stadigvarande boende speglar kommunernas förväntningar och krav eller ej.

Vidare framkommer det i intervjuerna att ett fåtal kommuner placerar våldsutsatta på skyddade boenden med bostadsgaranti. Det innebär att den våldsutsatta är garanterad stadigvarande boende efter ett visst antal månaders vistelse på det skyddade boendet. Detta uppfattas av flera intervjupersoner som en god lösning samtidigt som det är resurskrävande. En socialsekreterare från en mindre kommun berättar om sina erfarenheter:

”Vi placerar där skyddade boenden har bostadsgaranti, alltså placering under 6–12 mån och därefter lovar de skyddade boendena den våldsutsatta en bostad. Det är stora företag och har sina för- och nackdelar. Fördelarna är att man får bostad. Nackdelarna är att man placerar någon och låter tiden gå tills de får lägenheten.[...] Vi brukar uppmana dem att söka lägenhet. De skyddade boenden utger att de ska hjälpa personen under tiden. Men jag har nog aldrig varit med om att skyddade boenden hjälpt till så man får lägenhet innan bostadsgarantin drar igång. Problematiskt.”

En annan intervjuperson inom samma kommun lyfter en positiv aspekt av skyddade boenden med bostadsgaranti:

”När man vet att det blir en lång placering, är det bra att inte riskera att inte lyckas få kontrakt. Där är bostadsgaranti bra eftersom det inte finns någon risk.”

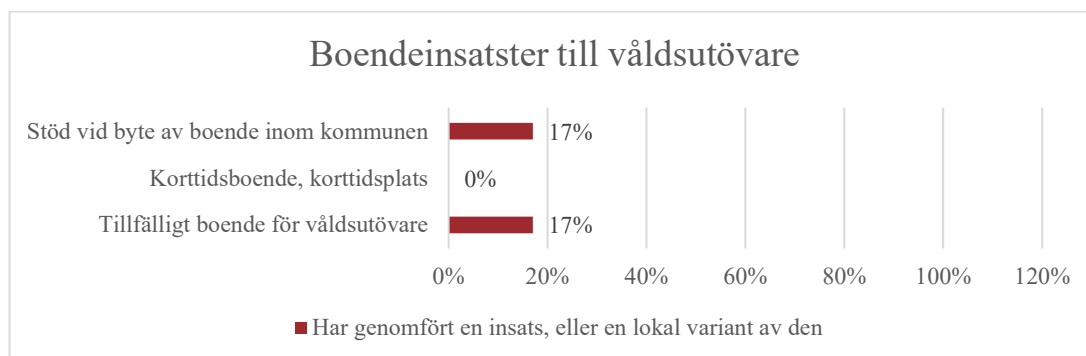
En annan intervjuperson från en mindre kommun berättar att skyddade boenden med bostadsgaranti är bra eftersom det möjliggör för den våldsutsatta att bo kvar i kommunen hen placerats i och etablerat sig inom. Samtidigt problematiseras konceptet av flera intervjupersoner. De menar att långa placeringar på skyddade boenden kan ha en negativ inverkan på den våldsutsattas mående eftersom bostadsgarantin ofta inträder efter ett antal månaders vistelse på det skyddade boendet. Ett antal intervjupersoner påpekar även att bostadsgaranti ofta återfinns i mindre kommuner utan bostadsbrist, men istället med en liten arbetsmarknad. Detta försvårar för den våldsutsatta att etablera sig i kommunen, trots att de har ett stadigvarande boende.

I ärenden där den våldsutsatta kan bo kvar i kommunen berättar en kvinnojour att de i samverkan med ett fastighetsbolag erbjuder stadigvarande boende. Intervjupersonen från kvinnojouren berättar att de årligen får tilldelat ett antal lägenheter som de sedan hyr ut till den våldsutsatta. Efter två år kan den våldsutsatta ta över kontraktet om allt fungerat väl. Både kvinnojouren och fastighetsbolaget menar att detta är en fungerande samverkan då kvinnojouren agerar mellanhand och garanterar att hyran betalas in under tiden kvinnojouren står på kontraktet. Denna samverkansform lyfts även av en annan kvinnojour som samverkar med ett annat fastighetsbolag. Kvinnojouren agerar mellanhand, garanterar inbetalning av hyran och hyr ut lägenheter till våldsutsatta. Båda kvinnojourer lyfter dock att antalet lägenheter som fastighetsbolagen erbjuder inte motsvarar behovet.

Boendeinsatser till den som utsatt närstående för våld

Majoriteten av intervjupersonerna från länets kommuner uppger att de inte arbetar med boendeinsatser till den som utsatt närstående för våld. Det beror bland annat på att en sådan insats kräver att våldsutövaren har självinsikt, att våldsutövaren är villig att förändra sitt beteende samt att våldsutövaren frivilligt lämnar den gemensamma bostaden och nycklarna. Flera intervjupersoner upplever att det är ovanligt att dessa kriterier uppfylls. Liknande tendenser påvisas i diagrammet nedan där kommunerna redovisat vilka boendeinsatser de beviljat till våldsutövare mellan år 2016–2020.⁴ Enbart 17 procent av kommunerna uppger att de erbjudit stöd vid byte av boende inom kommunen eller tillfälligt boende för våldsutövaren. Resultatet ska dock tolkas med försiktighet eftersom underlaget enbart inkluderar kommuner som *har* genomfört insatser. Två kommuner har inte svarat på enkäten och är därför inte inkluderade i analysen.

⁴ SKR (2021). *Kartläggning av socialtjänstens insatser*.

Figur 3 Kommuner som har genomfört boendeinsatser till våldsutövare eller en lokal variant av en sådan insats. Antal svarande: sex kommuner.

De kommuner som har erbjudit våldsutövare jourlägenhet eller annat tillfälligt boende, berättar i intervjuer att de beviljat detta för att möjliggöra för den våldsutsatta med eventuella barn att bo kvar i den gemensamma bostaden. I dessa fall är det viktigt med hot- och riskbedömningar. Ifall det finns risk för den våldsutsattas säkerhet är det inte aktuellt att flytta på våldsutövaren. En intervjuperson berättar att socialtjänsten enbart arbetar med stadigvarande boende för våldsutövaren när fysiskt våld eller skydd av den våldsutsatta inte är aktuellt. Samtidigt är det svårt att följa upp arbetet enligt flera intervjupersoner eftersom en sådan insats är frivillig. Socialtjänsten kan exempelvis inte säkerställa att våldsutövaren inte söker upp den våldsutsatta i den gemensamma lägenheten. En intervjuperson från en mindre kommun berättar:

"Vi hade en våldsutövare där vi sa 'om det blir konflikter hemma, bege dig till lägenheten'. Vi vet inte ens om den personen använde lägenheten, vi kan inte följa upp det."

Ytterligare en intervjuperson problematiserar svårigheterna med att arbeta med våldsutövaren. Intervjupersonen berättar att det kan vara enklare för enheten barn och unga på socialtjänsten att ställa krav på våldsutövaren om denne är vårdnadshavare för gemensamma barn:

"Barn och unga [socialtjänstens enhet] kan sätta emot lite grann, och till exempel säga 'om du inte kan skydda dina barn måste vi gå vidare med X och Y'... Vi har inga sådana möjligheter på vuxen[enheten]."

Intervjupersonen menar att våldsutövaren i dessa fall ofta väljer att flytta ifrån den gemensamma bostaden för att kunna fortsätta träffa sina barn, samtidigt som den våldsutsatta och gemensamma barn kan bo kvar i lägenheten. Att arbeta utifrån barnrättsperspektivet i denna typ av ärenden uppfattas därmed som fungerande enligt flera intervjupersoner.

Samverkan

Generellt upplever majoriteten av kommunerna att samverkan fungerar väl internt inom respektive socialtjänst. En intervjuperson berättar att socialtjänsten inom kommunen även har

god samverkan med vård- och omsorgsförvaltningen. Enligt intervjupersonen underlättar det för socialtjänsten när det gäller att fånga upp äldre personer som utsätts för våld. Enstaka mindre kommuner upplever däremot att samverkan internt brister. Den bristande samverkan uppges i intervjuer bero på en låg kunskapsnivå om våld och bristande prioritering av att utveckla arbetssätt inom området våld i nära relation.

Utöver den interna samverkan inom socialtjänsten är den externa samverkan viktig i våldsärenden. I flera kommuner finns god samverkan med det kommunala bostadsbolaget. En intervjuperson berättar att socialtjänsten vid behov kan ringa det kommunala bostadsbolaget för att fråga om det finns lediga lägenheter att ta del av. I en annan kommun innebär samverkan att det kommunala bostadsbolaget årligen åsidosätter en bestämd procentsats av uppsagda lägenheter till socialtjänsten. Socialtjänsten kan i sin tur hyra ut bostaden till den våldsutsatta innan hen har möjlighet att över kontraktet. För att samverkan ska kunna nyttjas förutsätts att den våldsutsatta kan bo kvar i kommunen eller att socialtjänsten tar emot våldsutsatta från andra kommuner och stödjer dessa till stadigvarande boende.

Ifall den våldsutsatta behöver flytta, vilket ofta är fallet enligt intervjupersonerna, är istället samverkan med hyresvärdar eller socialtjänst i andra kommuner av stor betydelse. En intervjuperson från en mindre kommun efterfrågar att denna typ av samverkan utvecklas:

”Det som behöver komma på plats är samverkan om bostäder med närmsta kommuner. Det är en för stor kostnad att hålla inne på bostäder för gruppen [våldsutsatta]. Att dela på kostnaderna och samarbeta regionalt hade hjälpt. Tillsammans kan man få ihop de resurser som krävs.”

En annan intervjuperson lyfter även vikten av samverkan gällande stadigvarande boende ur ett ekonomiskt perspektiv:

”Mycket handlar om personliga kontakter. Man tänker också på budgeten, 'hur mycket kan vi spara in på placeringskostnader om man har en sån överenskommelse [med en annan kommun]?' Man ser att placeringskostnader ofta drar ut på tiden. Sen ska man förklara för politiken, att 'vi har jobbat färdigt, men vi behöver bara hitta [stadigvarande] boende'. Inte kul.”

Det finns, enligt intervjupersonen, därmed ekonomiska incitament för att utveckla en god extern samverkan gällande stadigvarande boende mellan kommunerna.

Samverkan genom 2 a kap. 8 § (2) SoL

Samverkan om stadigvarande boende kan underlättas genom en paragraf i socialtjänstlagen som syftar till att underlätta rörligheten för våldsutsatta som önskar flytta till en annan kommun på eget initiativ, men som inte kan göra det utan fortsatta insatser från socialtjänsten. I det fallet kan den utsatta ansöka om insatser enligt 2 a kap. 8 § (2) SoL. I efterföljande paragraf tydliggörs att ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i

inflyttningskommunen samt att den nya kommunen inte ska ta hänsyn till om sökandens behov redan är tillgodosedda i bosättningskommunen.

De insatser som vissa kommuner i länet tillhandahåller, exempelvis sociala kontrakt, kan i så fall bli aktuella för våldsutsatta som ansöker om en 2 a kap. 8 § (2) SoL i den nya kommunen. En intervjuperson från en mindre kommun berättar om hur en sådan process kan gå till:

”Vi kan ge en lägenhet till ett ärende som kommer in via en 2:8. Vilken typ av insats vi upprättar kan dock vara olika. Det kan till exempel vara ett socialt kontrakt där den våldsutsatta övertar kontraktet efter sex månader om det inte varit några störningar och allt sköts med hyresinbetalningar. Insatsen kan även vara en jourlägenhet där man bor en kortare period, tills man hittar eget boende. Vi har också insatser som boendestöd utifrån missbruk eller våldsutsatthet.”

En annan intervjuperson från en mindre kommun lyfter ett liknande resonemang. Intervjupersonen berättar att handläggare utreder om den våldsutsatta har särskilda behov, förutsättningar eller skulder som kan ligga till grund för beviljad insats. Handläggaren utreder även om den våldsutsatta har annan problematik som försvårar för den våldsutsatta att själv söka bostad. Sammantaget framkommer det dock i intervjuerna att kommunerna ofta nekar ansökningar enligt 2 a kap. 8 § (2) SoL. Detta beror ofta på att den våldsutsatta sällan har särskilda svårigheter utöver våldsutsattheten som kan ligga till grund för en beviljad ansökan. En intervjuperson problematiserar det faktum att våldsutsatthet inte räcker för att få insatser beviljade enligt paragrafen, utan att det ofta krävs ytterligare försvårande faktorer för att bli beviljad insatser enligt 2 a kap. 8 § (2) SoL. En annan intervjuperson resonerar kring just denna problematik:

”Det är inte många som beviljas när man söker enligt 2:8. Lagrummet handlar om att man har rätt att söka som vilken annan kommuninvånare som helst. Det är hårda kriterier för att söka bostad via socialtjänsten. 'Varför räcker inte vandrарhem' får man fråga sig. Det kommer många ansökningar, men man tillhör ingen utsatt grupp utöver att man är våldsutsatt. Är man placerad så räknar man dessutom med att man får hjälp av personalen [på det skyddade boendet] att söka boende, man står inte ensam i det.”

Svårigheterna för en våldsutsatt att bli beviljad insatser genom lagrummet problematiseras genomgående i intervjuerna. Flera intervjupersoner menar att 2 a kap. 8 § (2) SoL inte uppfyller dess ursprungliga syfte, vilket är att möjliggöra för våldsutsatta som behöver lämna kommunen att fortsatt få insatser i den nya kommunen, där insatserna är en förutsättning för att kunna flytta.

Extern samverkan

Majoriteten av intervjupersonerna uppger att strukturerad extern samverkan saknas med aktörer utanför den egna kommunen. Den externa samverkan som finns, och som exempelvis innebär ”byten” av ärenden, är främst ostrukturerad och innebär personbundet samarbete i form av ”goodwill”, enligt flera intervjupersoner. En intervjuperson menar att det handlar om tur när socialsekreterare i andra kommuner är villiga att hjälpa till i ärenden. Två intervjupersoner från en mindre kommun resonerar kring varför samverkan generellt brister i denna typ av ärenden:

”Kommuner är väl rädda för att ta emot någon utan att också skicka iväg ett ärende. Borde finnas system för det. Vår kommun har allt som behövs för att kunna få folk på fötter. Men vi kan inte göra det när personen är 30 mil bort.”

”Min uppfattning är att ringer någon från socialtjänsten i en annan kommun tänker man ’vad är det här’, man har redan massa ärenden och insatser och är rädd att det nya ärendet kräver för mycket.”

I intervjuerna framkommer det att flera kommuner i länet har god samverkan med sina lokala kvinnojourer. I de mindre kommunerna framkommer det att samverkan sker genom att socialtjänsten rådfrågar kvinnojourens personal i olika ärenden och genom återkommande referensmöten. Dock finns det i de mindre kommunerna sällan möjligt att placera egna ärenden på de lokala kvinnojourerna enligt intervjupersonerna. En intervjuperson berättar att placeringarna på den lokala kvinnojouren främst kommer från andra kommuner.

Utifrån den nästintill obefintliga externa samverkan uppger majoriteten av länets kommuner att en regional eller nationell samordning hade underlättat arbetet med stadigvarande boende när den våldsutsatta behöver lämna kommunen. En sådan samordning skulle innebära att socialtjänsten inte behöver uppfinna hjulet på nytt varje gång ett ärende inkommer. En intervjuperson från ett kommunalt bostadsbolag uttrycker problematiken på följande sätt:

”Man behöver samarbeta nationellt för kvinnorna. Till exempel någon som jobbar mer övergripande över hela landet och kan hjälpa kommuner samarbeta med varandra, ha utbyte av ’ärenden’ och kvinnor som behöver byta orter.”

Flera intervjupersoner önskar även att samverkan med Regionen och vården förbättras i ärenden där den våldsutsatta behöver lämna länet. En intervjuperson från en mindre kommun berättar om svårigheterna när det gäller samverkan med dessa instanser idag:

”När vi placerar för långt bort blir det annan vårdgivare ibland. De på tidigare hemorten kan börja neka vård eftersom de tycker man ska vända sig till nya Regionen. Det river upp vårdkontakter samtidigt som det är mödosamt att knyta nya kontakter.”

En intervjuperson från en större kommun berättar om riskerna med att den våldsutsatta inte får stöd i tid inom vården och psykiatrin och hur detta lett till att kommunen själva ibland bekostar privat vård trots att ansvaret ligger på Regionen:

”Det som kan vara en försvårande faktor är den våldsutsattas psykiska hälsa. [...] Inte alltid lätt att samarbeta med psykiatrin. Långa köer och vårdskuld inom psykiatrin eller att 'personen är inte folkbokförd i vår region'.

De [psykiatrin] befinner sig mer i det akuta 'vi behöver lösa detta här och nu'. Medan vi har människor som behöver kontakter över lång tid, typ traumabehandling. Den våldsutsatta kanske får vänta eftersom finns personer som är suicidbenägna här och nu. Jag förstår det. Men sen är det istället personen med trauma som är i akut behov och suicidal.

I vår kommun går vi in ibland och tar kostnader för privata vårdkontakter. Vår bedömning är att personen mår så dåligt här och nu. Men det blir fel, överflyttning av kostnader från region till kommun, även om vi inte är huvudman.”

En intervjuperson från en kvinnojour i länet problematiserar den bristande samverkan och vårdkedjan, där kvinnojouren ofta erbjuder stöd som egentligen går under Regionens uppdrag.

Hinder och utmaningar i arbetet

Våldsutsatta med skulder

I arbetet med att stödja våldsutsatta till stadigvarande boende, efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende, framkommer i intervjuerna ett antal hinder och utmaningar. Flertalet intervjupersoner lyfter svårigheten för våldsutsatta med skulder att få stadigvarande boende eftersom hyresvärdar ofta nekar personer med skulder. Att de våldsutsatta har försörjningsstöd kan också vara en försvårande faktor då hyresvärdar sällan godtar det som inkomst. En intervjuperson problematiserar detta:

”Man behöver ha en inkomst. Men har man varit på skyddat boende i ett halvår eller om man behövt byta ort kanske man inte har kvar sitt jobb. Många hyresvärdar har krav på inkomst, och då går många lägenheter bort av den anledningen.”

Intervjupersoner från både privata och kommunala fastighetsbolag berättar att stadigvarande boende trots skulder eller försörjningsstöd kan vara möjligt med en mellanhand, exempelvis kvinnojour eller socialtjänst, som står på kontraktet och hyr ut till den våldsutsatta. Efter en viss tid, exempelvis två år, kan den våldsutsatta ta över kontraktet om skulderna inte har ökat och hyran har betalats in utan problem. Denna möjlighet förutsätter dock att socialtjänsten eller kvinnojouren som den våldsutsatta söker sig till har lägenheter att hyra ut.

Våldsutsatta med medföljande barn

Ytterligare en utmaning som lyfts i flertalet intervjuer är ärenden som innefattar våldsutsatta med medföljande barn. Utmaningen kan innebära att våldsutövaren är vårdnadshavare med rätt till umgänge till det gemensamma barnet, vilket försvårar skyddet av den våldsutsatta. En intervjuperson från en mindre kommun berättar:

”Den långdragna rättsprocessen försvårar, när man inte ens vet om man får ensam vårdnad. Pappan kanske har rätt till vårdnad eller umgänge. Enligt FREDA kanske de ska flytta så långt som möjligt. Sen säger domen ’pappan har rätt att träffa barnen’, då kan man inte flytta långt.”

I de fall våldsutövaren har rätt till umgänge med barnet finns även risken att barnet av misstag röjer den våldsutsattas bostadsort. Denna risk bekräftas av flera socialsekreterare som intervjuats. En annan intervjuperson från en större kommun berättar om svårigheten att utreda barn utan att röja den våldsutsattas placering:

”Vårdnadshavaren [våldsutövaren] behöver veta om vi utreder dennes barn. Även om man skyddsplacerat i en annan kommun, där den våldsutsatta är etablerad, kan något inträffa som gör att man blir utsatt och behöver utredas igen. Då blir även barnen utredda och då får vårdnadshavaren ta del av vart barnen är.”

Liknande utmaningar problematiseras i Kvinnofridsbarometern 2021⁵ där studien lyfter att våldsutövare kan utöva makt i sin roll som vårdnadshavare genom att motsätta sig att barnet får stöd. Detta innebär att barnet inte kan få hjälp eftersom detta kräver att båda vårdnadshavare efterfrågar stödet. Den våldsutsatta vårdnadshavaren kan då söka om ensam vårdnad för att möjliggöra för barnet att få hjälp, men det är ofta en process som tar lång tid.

Som en lösning på problemet påpekar studien en förändring i föräldrabalken från 2012 där socialtjänsten kan besluta att vidta åtgärder med hänsyn till barnets bästa utan båda vårdnadshavares samtycke. Detta innebär åtgärder som behandling av psykolog eller öppna former av behandling, utseende av kontaktperson och utredning. Barnet kan genom denna förändring i föräldrabalken få relevant hjälp och stöd utan båda vårdnadshavares godkännande.

Ett fåtal intervjupersoner från kommunerna önskar även att interimistiska beslut⁶ tas i större omfattning i vårdnadstvister. Syftet är att förhindra våldsutövaren att utöva makt mot barnet, och indirekt mot den våldsutsatta, i sin roll som vårdnadshavare.

⁵ Unizon (2021). *Kvinnofridsbarometern 2021*.

⁶ Ett interimistiskt beslut i en vårdnadstvist är ett tillfälligt beslut. Det gäller tills vidare, det vill säga fram till dess att domstolen fattar sitt beslut.

Vidare berättar en intervjuperson från en mindre kommun att barn tidigare ofta har bedömts kunnat stanna kvar hos våldsutövaren på den etablerade orten om våldet inte varit riktat mot barnet och om våldsutövaren bedömts ha föräldraförmåga. Den våldsutsatta har då flyttat men ofta kommit tillbaka eftersom hen inte velat lämna barnet. Intervjupersonen är därmed positiv till den nya lagstiftningen om barnfridsbrott⁷ och vad detta kommer innebära för barn som sett eller hört våld i hemmet och därmed räknas som utsatta. Samtidigt problematiserar en intervjuperson att barn inte utreds vid placering:

”Barnrätten har stärkts med nya lagstiftningen om att det är brottsligt att låta barn bevittna våld. Men samtidigt utreds inte barn vid placering, de är medföljande enbart till våldsutsatta. En utredning hade stärkt kvalitén.”

Flera intervjupersoner önskar att barn ska ses som egna juridiska personer och utredas för placering eller insats utifrån barnets behov, istället för att enbart vara medföljande till den våldsutsatta föräldern.

Våldsutsatta i hederskontext

En intervjuperson från en större kommun problematiserar att pojkar, söner och unga män ofta förbises som offer i ärenden med hederskontext eftersom de samtidigt ofta är förövare. Intervjupersonen menar att pojkarna ofta är utsatta när de kontrollerar sina systrar eller mamma, vilket kan vara svårt att upptäcka eftersom det främst är unga kvinnor eller flickor som söker stöd som våldsutsatt.

Samtidigt problematiserar en kvinnojour att kommuner ibland hanterar våldsärenden i hederskontext utifrån kommunens ekonomiska förutsättningar, eftersom dessa ärenden ofta kräver mer resurser. Intervjupersonen berättar:

”Ofta vill hemkommunerna placera kort tid på skyddat boende. Man vill ha folk ut snabbt i eget boende. Insatser anpassas inte efter individ utan efter ekonomi. Många personer tvingas ut till eget boende. Söker då i hela Sverige. Har inget nätverk. [...] Många klarar inte av eget boende och många våldsutsatta har inte alltid diagnosticerats. De behöver andra boendeformer.”

Intervjupersonen menar att korta placeringar på skyddat boende hos våldsutsatta i hederskontext kan leda till att målgruppen lämnar skyddat boende för stadigvarande boende innan de är redo. Detta kan slå tillbaka mot målgruppen, menar intervjupersonen, och kritiserar kommuner som påskyndar placeringar trots att den våldsutsatta behöver ytterligare stöd. Intervjupersonen menar att det i dessa fall oftast är ekonomin som styr ärendenas gång. Flera

⁷ Sedan 1 juli 2021 är det brottsligt att låta barn bevittna, alltså se eller höra, våld i nära relation inom lagen för barnfridsbrott.

av länets kommuner problematiserar denna typ av resurskrävande ärenden, vilket lyfts vidare i avsnittet nedan.

Samverkan och resurser

Majoriteten av kommunerna problematiserar 2 a kap. 8 § (2) SoL och flera intervjupersoner menar att lagrummet inte uppfyller dess ursprungliga syfte utifrån hur det tillämpas idag. En intervjuperson berättar:

”Ansökningar via 2:8 har inte inneburit möjligheten som var tanken från början. Paragrafen behöver ses över, hur kommuner bättre kan ta över ärenden från varandra med tydliga ramar. Det är lätt för kommuner att säga nej nu och det finns många skäl att inte bevilja.”

Samtidigt lyfter ett antal intervjupersoner en önskan om ekonomiskt stöd från staten för att hantera våldsärenden, särskilt mer resurskrävande sådana. En intervjuperson från en mindre kommun menar att detta kan underlätta samverkan mellan kommuner:

”Vi vill gärna se mer stöd och ekonomiska incitament från statens sida. Jag tror många kommuner vill ha det eftersom dessa ärenden är resurskrävande. Vissa kommuner kanske kan vara mer beredda att ta emot ärenden då. [...] Det är en för stor ekonomisk belastning nu tror jag, kommuner är nog rädda att ta emot. Man är orolig, vill inte ha dit problematik man redan har. Ingen vill att det kostar saker.”

En intervjuperson från en större kommun resonerar på ett liknande sätt och menar att samverkan om ärenden inte ska utgå från enskilda kommuners ekonomi. En annan intervjuperson från en kvinnojour efterfrågar öronmärkta medel från regeringen till kommuner som placerar ärenden utifrån hedersrelaterat våld och förtryck. Intervjupersonen resonerar på följande sätt:

”Öronmärkta pengar är nyckeln. Tillräckligt med pengar för att placeras en lång tid på skyddat boende, så våldsutsatta får möjlighet att etablera sig. Också öronmärkta pengar för att kunna betala hyra för våldsutsatta. Båda behövs! När en person inte är redo att gå till eget boende, spelar ingen roll att femtioelva lägenheter finns. Kommer finnas klagomål, personen kommer röja sig själv och sen är den tillbaka på ruta ett.”

Intervjupersonerna menar att samverkan och ”byten” av ärenden kan förbättras givet att det finns tillräckliga resurser och förutsättningar för kommuner att hantera denna typ av våldsärenden.

Nationell bostadsbrist och förlängda placeringar

Slutligen lyfts den nationella bostadsbristen som den största utmaningen i kommunernas arbete med att hjälpa våldsutsatta ordna stadigvarande boende. Ofta är problemet att stadigvarande

boende behöver ordnas i en ny kommun eller annat län där den våldsutsatta varken har etablerade kontakter eller där socialtjänsten har upparbetad samverkan. Möjligheten till att ordna stadigvarande boende är därmed ofta avhängig det skyddade boendets möjligheter att ordna boende, att socialtjänsten i den nya kommunen tar över ärendet och ordnar socialt kontrakt eller enskilda hyresvärdars goda vilja att exempelvis godkänna försörjningsstöd som inkomst. En intervjuperson berättar:

”Välviljan hos hyresvärd kan vara avgörande. En del är superschyssta och ger folk en chans. Andra kräver att man har en bra inkomst ett år tillbaka eller lång kötid. Handlar om goodwill.”

En intervjuperson från en större kommun berättar att svårigheterna med att hitta stadigvarande boende leder till att placeringar på skyddade boenden förlängs, vilket i längden påverkar de våldsutsatta negativt. Intervjupersonen menar att våldsutsatta ibland har varit tvungna att sitta på skyddat boende upp till ett år, trots att det inte varit nödvändigt. Konsekvenserna kan innebära skolfrånvaro om den våldsutsatta har medföljande barn, lång sjukskrivning och lång frånvaro av arbete samtidigt som det är kostsamt för kommunen.⁸

Framgångsfaktorer och goda exempel

Flera intervjupersoner berättar att framgångsfaktor i arbetet, från att en våldsutsatt placeras på skyddat boende tills att denne har ett stadigvarande boende, beror på ett flertal komponenter.

Fortsatt kontakt under placering

Flera socialsekreterare berättar att arbetet underlättas i ärenden där den våldsutsatta är målmedveten och bestämt sig för att lämna våldsutövaren. Samtidigt lyfter flera socialsekreterare i kommunerna vikten av att behålla kontakten med våldsutsatta som placerats. Att bli placerad på skyddat boende innebär inte att stödbehovet försvunnit, utan stödet kan till och med vara av större betydelse för att den våldsutsatta inte ska avbryta placeringen, menar en intervjuperson. En intervjuperson från en mindre kommun berättar om just betydelsen av hög närvaro hos handläggaren på socialtjänsten:

”Det är viktigt att inte släppa taget bara för att personen hamnar långt bort. Man fortsätter ha kontakt med boendets kontaktperson och klienten under tiden hen är placerad. Man hör av sig, men inte bara när man vill något. Det är viktigt att kolla hur personen mår och erbjuda praktisk hjälp. När de flyttar från oss på socialtjänsten till skyddat boende byts personens nätverk ut. Innan de hinner etablera nya kontakter på nya stället kan det bli ensamt.”

⁸ Länsstyrelsen Uppsala län (2021). *Analys av regional bostadsmarknad år 2021 Uppsala län.*

Vi märker att de löper en större risk att avbryta när de känner sig ensamma eller övergivna. Blir för främmande och läskigt. Kontakten ökar även sannolikheten att personen ringer och berättar att nåt är fel eller jobbigt, innan hen avbryter. Det etablerar förtroende!”

En intervjuperson lyfter även vikten av att stödet fortsätter efter placering på skyddat boende, exempelvis genom samtal med psykolog eller hjälp att kontakta Försäkringskassan.

Samverkan i hela kedjan

En intervjuperson lyfter samtidigt att samverkan mellan socialtjänsten och skyddade boenden, kvinnojourer, hyresvärdar eller socialtjänsten i bosättningskommunen främjar framgångsrikt arbete med våldsutsatta. Intervjupersonen menar att samverkan i hela kedjan motverkar att den våldsutsatta faller mellan stolarna och riskerar att gå tillbaka till våldsutövaren. En sådan samverkan kan innebära stöd från placering på skyddat boende till stadigvarande boende och stöd i vistelsekommunen. Intervjupersonen menar att samverkan och tydlig planering motverkar att den våldsutsatta avbryter skyddet. En intervjuperson exemplifierar:

”Om beslutet från socialtjänsten är ’bo här i två månader, sen fattar vi nytt beslut’ riskerar den ovissheten att den våldsutsatta avbryter skyddet. Personen kanske istället sover hos mamma och pappa, även om han [våldsutövaren] vet vart de bor. Risker att gå tillbaka minskar om man har en tydlig planering.”

Samma intervjuperson berättar hur en tydlig planering och god samverkan kan se ut:

”När det skyddade boendet har hela kedjan. Först bor den våldsutsatta på ett skyddat boende i en till två månader där man kan utreda vad personen har för behov. Därefter trappas det vidare till en utslussningslägenhet i tre månader med mycket stöd, följt av mindre stöd med ett samtal i veckan och möjlighet att ta över kontrakt. Då det finns en tydlig plan för ärendena. Att vara på institution är inte bra.”

En intervjuperson berättar att även andra aktörer, som polis, sjukvård och rättsväsende, är viktiga för en sammanhållen kedja eftersom enskilda fall ofta kräver att många aktörer involveras. En fungerande kedja förutsätter även att aktörerna besitter kompetens inom våldsområdet enligt intervjupersonen.

Länsstyrelsens avslutande kommentarer

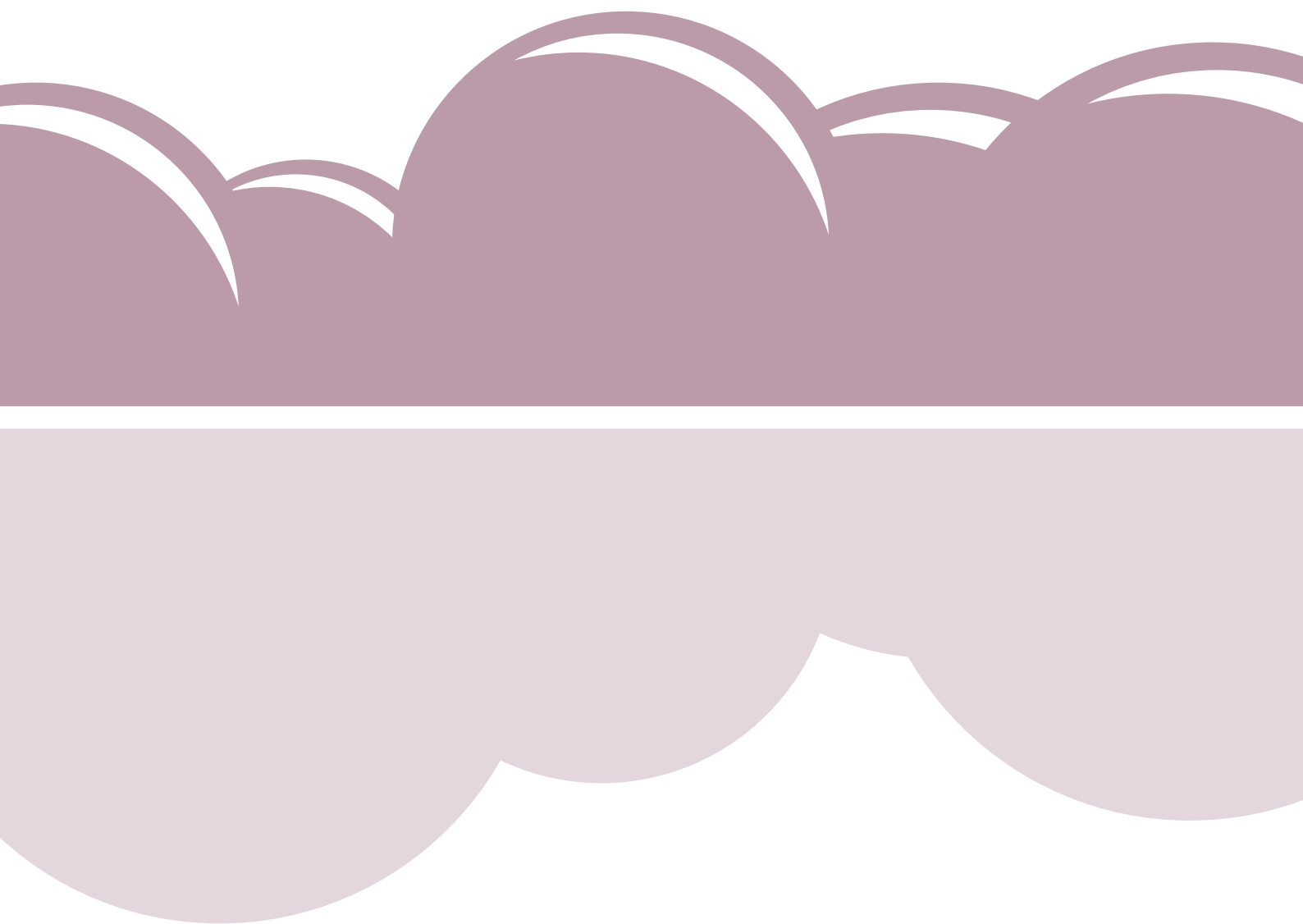
Kartläggningen visar att kommunerna i Uppsala län handskas med liknande hinder och utmaningar i arbetet med att stödja våldsutsatta ordna stadigvarande boende. Kommunerna efterfrågar även ökat stöd från regional och nationell nivå, det vill säga stöd i att samordna samverkan samt ytterligare resurser i arbetet. Nedan redovisas de viktigaste resultaten i kartläggningen.

- Majoriteten av kommunerna förlitar sig på skyddade boendes insatser och stöd för att hjälpa den våldsutsatta ordna stadigvarande boende. Enligt intervjuerna innebär det att socialsekreterare bär ett stort ansvar för att kvalitetssäkra skyddade boenden inför en placering och följa upp att deras stödinsatser till stadigvarande boende genomförs. Flera intervjupersoner berättar om erfarenheter där skyddade boenden brustit i sitt arbete. Exempelvis när det skyddade boendet inte hjälpt den våldsutsatta ordna stadigvarande boende i den utsträckning som avtalats med kommunerna. Flera intervjupersoner önskar att skyddade boenden blir tillståndspliktiga verksamheter för att säkerställa kvaliteten i det stöd som den våldsutsatta och eventuellt medföljande barn tar del av.
- Den nationella bostadsbristen försvårar arbetet med att stödja våldsutsatta till stadigvarande boende och kan leda till förlängda placeringar på skyddade boenden trots att skyddsbehovet upphört. Samverkan med andra kommuner i landet, som exempelvis har möjlighet att tillhandahålla stadigvarande boende, är därmed av stor vikt. Extern samverkan med andra kommuner uppges däremot vara begränsad och i de fall sådan samverkan finns är den ostrukturerad och avhängig enskilda socialsekreterare. Majoriteten av kommunerna önskar en nationell eller regional samordning för samverkan i ärenden där den våldsutsatta behöver lämna kommunen och få stöd att ordna stadigvarande boende i en närliggande kommun eller i ett annat län.
- Flera intervjupersoner berättar att våldsärenden ofta kräver stora mängder resurser och att detta kan påverka andra kommuners möjlighet att ta emot våldsärenden. Samtidigt framkommer det att resurskrävande ärenden och långa placeringar, som ofta är fallet för våldsutsatta som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, ibland avslutas i förtid av ekonomiska skäl. Detta uppges ske trots att våldsutsatta i hederskontext generellt sett ofta är i behov av långa placeringar. Flera intervjupersoner från kommunerna önskar statligt öronmärkt ekonomiskt stöd för arbetet med våldsutsatta för att kommunerna ska ha möjlighet att erbjuda stöd utifrån de våldsutsattas behov, utan att behöva oroa sig för kommunens ekonomi.
- Kartläggningen visar att 2 a kap. 8 § (2) SoL inte uppfattas underlätta målgruppens rörlighet och möjlighet för fortsatt stöd i en annan kommun. Intervjupersoner från kommunerna önskar ökad tydlighet för hur lagrummet ska användas, där majoriteten menar att ansökningar enligt 2 a kap. 8 § (2) SoL ofta avslås och inte hjälper våldsutsatta utifrån det tilltänkta syftet. Intervjupersonerna tror däremot att en förbättrad extern samverkan och statligt öronmärkta medel till socialtjänsten kan underlätta för kommuner att ta emot ärenden och möjliggöra för våldsutsatta att flytta mellan kommuner och få stöd till stadigvarande boende.
- Kartläggningen visar slutligen att ärenden där den våldsutsatta har särskilda behov utöver våldsutsattheten ofta kräver särskild kompetens hos personalen på det skyddade boendet. Det kan försvåra placeringar då urvalet av skyddade boenden minskar. Placeringar uppges

2022-08-25

26 (28)

främst vara försvårande för våldsutsatta med missbruk men även våldsutsatta med intellektuell funktionsnedsättning.

BESÖK **BÄVERNS GRÄND 17**
RING **010 - 223 30 00**
LÄS **LANSSTYRELSEN.SE/UPPSALA**
MEJLA **UPPSALA@LANSSTYRELSEN.SE**

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN